

עלי ההגהה

על השיחה בענין

”מטבע של אש”

משיחת ש”פ משפטים, פ’ שקלים ה’תשמ”ה

- פרסום ראשון -

יוצא לאור על ידי מערכת
”מפתח”

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ואחת לבריאה

MAFTEICH

www.Mafteich.app

פתח דבר

לקראת ש"פ משפטים, פ' שקלים, בדר"ח אדר ה'תשפ"א – הננו בזה מוציאים לאור – בפעם הראשונה – צילום כתי"ק עלייההגהה המלאים (דהגהה שני) מהשיחה בענין "מטבע של אש" – משיחת ש"פ משפטים, פ' שקלים ה'תשמו"ה.

לשלימות הענין, הוספנו:

(א) בתחלת הקונטרס – כמה צילומים מעלייההגהה הראשונה* (נתפרסמו בעבר בגליונות "יהי המלך" במשך השנים).

(ב) בסוף הקונטרס – השיחה בשלימותה, כפי ש"ל בדפוס בשעתו.

השיחה הוגהה סמוך לזמן אמירתה, ונדפסה בעיתון "כפר חב"ד" (פ' תצוה ה'תשמ"ה), ובקובץ "המאור" שבט-אדר ה'תשמ"ה, ולאחמ"כ בהתוועדויות תשמ"ה ח"ה ע' 3069 ואילך**.

*

קונטרס זה יוצא לאור ע"י מערכת "מפתח". אפליקציית "מפתח" הינו מיום שמטרתו לרכז במקום אחד את האודיו, הוידאו, ההנחות הבלתי-מוגהות והמוגהות – לכל שיחה והתועדות של הרבי.

הקונטרס הוא שישי בסדרת קונטרסים הכוללים הגהות שלמות***, ובעז"ה יופיעו קונטרסים נוספים בקרוב.

וכאן המקום לבקש בבקשה כפולה ומכופלת, שכל מי שיש תח"י הגהות כ"ק אדמו"ר שליט"א בשיחות ומאמרים – שיואיל להמציאם למערכת, ע"מ לזכות בהם את הרבים.

* * *

והעיקר – יהי רצון שנזכה זיך ועזרן מיטן רבי'ן, ולשמוע "תורה חדשה" תיכף ומיד ממש!

מערכת „מפתח“

ער"ח אדר, ה'תשפ"א
ברוקלין, נ"י.

(* כדאי לציין, שצילומים אלו שלפנינו אינם ברורים כ"כ, ובמילא יתכן שנפלו אי-אלו טעויות בפיענוח הדברים, ושגיאות מי יבין.

(** נדפסה גם לאהרונה בלקוטי שיחות מילואים (ח"מ כרך א) ע' 256 ואילך.
(***) ע"ע הופיעו בסדרה זו: (1) שיחת ש"פ תזו"מ תנש"א (אייר, תשע"ט). (2) שיחת ש"פ דברים תנש"א (מנ"א, תשע"ט). (3) שיחת ש"פ שמות תנש"א (טבת, תשפ"א). (4) ד"ה הנני ממטיר גו' דמ"ו בשבט תשל"ז (שבט, תשפ"א). (5) שיחת כ"ט שבט ה'תשמ"ה (שבט, תשפ"א).

הגהה ראשונה

עמוד ד'

13*
 1115X
 1221
 13*
 1115X
 1221

ענין אלה הדברים...
 ענין זה בא לידו בשרו גם במציאותם של הכסף והזהב עצמם לא זו בלבד שהם כסוף הרוכס" שאין בו חיות כלל ואפילו לא החיות הרוכס" אלא עוד זאת, הרוכס" נופא מקום לא ע"ז הבר שהתבטא בנפשו למעלה (שהוא מורה על עליית הרוכס"ו) וכלל לא במקום כושר, כי אם במעמקי הארמה דקא, חמורן שאין למטה מטה. אמרתי - 13* 1115X
 ולאידך, כושר נמסור - הוא ענין הכי נעלה, כפי שמבין גם מוטו שבמסמכים ש"משי" בכלל היא דבר הכי נעלה, ועאכ"כ נמסור של - יחלק אלקה כמעל משה"ו

ענין זה בא לידו יתכן - ע"פ שכל - שהפעולה דומתה מן נשמי המצוה השקל" וחכמת הירידה, מפר תוכן ענינה, חסל ענין ד"כוסר נמסור בחס" ליהלק אלקה כמעל משה"ו (וחכמת העילוי)

והמיתה זו נתייבבה אל משה רבינו כאשר הראה לו הקב"ה מטבע של אש" ואמר לו יזה יתנו, כזה יתנו. ובכך פעל אלה הרבר - סימנצית השקל" שנותנים ב"א"ינה מטבע נשמית נרדא, כי אם מטבע של אש", כלומר מטבע זה שהראה הקב"ה למשה - יזה יתנו כ"י, מטבע כזה ממש כלומר: נספ לזה ש"י המצוה ממסכים ומפעלים במטבע ענין של "אש" ושכן הוא בכל המצוות, כדילו, הנה במצוית השקל" יתנו חידוש מיוחד - שהמטבע עצמה היא של אש

ומטעו, שאין הכוונה כזה שבשרשה היא מטבע של אש" ופסל כל הדברים הנשכמים וישתלשלו מהן" - מסרסם הרותח, כי אם שבבשלאחר ששתלשלה ובהא בעה"ו הנשמי" היא מטבע של אש" ע"ז מוכן החידוש המיוחד דמצוית השקל" - הוציא הקב"ה מטבע של אש כ"י ואמר זה יתנו" - לנכי כל שאר המצוות. מטבע"ו נשמית, מכסף וזהב" ראש" - הם שני המכים, מטבע"ו עפר וזכעפר נופא - כמעמקי הארמה, כדילו, יסוד הכי נמוך, ואילו "אש" ואפילו האש שבעוה"ו הנשמית" - יסוד הכי נעלה

18*
 19*
 19*

ענין זה בא לידו יתכן - ע"פ שכל - שהפעולה דומתה מן נשמי המצוה השקל" וחכמת הירידה, מפר תוכן ענינה, חסל ענין ד"כוסר נמסור בחס" ליהלק אלקה כמעל משה"ו (וחכמת העילוי)

יזה יתנו כ"י מטבע של אש" ופסל כל הדברים הנשכמים וישתלשלו מהן" - מסרסם הרותח, כי אם שבבשלאחר ששתלשלה ובהא בעה"ו הנשמי" היא מטבע של אש" ע"ז מוכן החידוש המיוחד דמצוית השקל" - הוציא הקב"ה מטבע של אש כ"י ואמר זה יתנו" - לנכי כל שאר המצוות. מטבע"ו נשמית, מכסף וזהב" ראש" - הם שני המכים, מטבע"ו עפר וזכעפר נופא - כמעמקי הארמה, כדילו, יסוד הכי נמוך, ואילו "אש" ואפילו האש שבעוה"ו הנשמית" - יסוד הכי נעלה

עמוד ד:

.. ממון – כסף וזהב – הוא דבר הכי תחתון בעוה"ז הגשמי והחומרי, עד כדי כך שהריבוי - **שקים** **להו לרבנן דאין אדם מעמיד עצמו על ממונו**¹³ ואדם **בהול על ממונו**¹³ והריבוי דכסף וזהב הביא לעשיית "עגל הזהב" ..

.. ונאמר וי"ל שגם מטעם זה נקרא הממון "היקום אשר ברגליהם" – בבחינת רגלים ..

.. שבדומם גופא מקומם לא ע"ג ההר שמתנשא בגובה למעלה (שזה מורה על עליית הדומם), ואפילו **וברובם המצריע** - לא במקום מישור, כי אם במעמקי האדמה דוקא. תחתון שאין למטה ממנו. ואח"כ צ"ל - **מצרף לכסף וכור לזהב**¹⁷.

.. ועאכו"כ נפשו של יהודי בני"י – "חלק אלקה ממעל ממש" ..

.. וא"כ ע"פ שכל – כיצד יתכן לתחלה הי' כתוב "כיצד יתכן – ע"פ שכל –", ושינה הסדר שיהי' כתוב "ע"פ שכל – כיצד יתכן" ..

.. ביחס ל"חלק אלקה ממעל ממש" (תכלית העילוי¹⁸)!?

.. הקב"ה הראה לו למשה – ובכך **פעל ועשה** את הדבר – ש"מחצית השקל" שנותנים בני"י **תכה"י** אינה מטבע גשמית גרידא, כי אם "מטבע של אש". כלומר, **אז נתחדש אשר** מטבע זה שהראה הקב"ה למשה – "זה יתנו" בני"י, מטבע כזה ממש¹⁸ ..

.. (שכן הוא גם בכל המצוות, כנ"ל) ..

.. ופשוט, שאין הכוונה בזה שבשרשה היא "מטבע של אש" (כפי שזהו כל הדברים הגשמיים, **שכולם** צ"נשתלשלו מהן" – משרשם הרוחני), כי אם שגם שלאחרי שנשתלשלה ובאה בעוה"ז הגשמי הרג-היא - **כשמקיים בה מצות מחה"ש נעשית** "מטבע של אש" ..

.. ואילו "אש" (אפילו האש שבעוה"ז הגשמי) – יסוד הכי נעלה¹⁹ ..

.. **13* שבת** ..

.. **13**** " "

17* משלי יז, ג. שם כז, כא. - וראה אגה"ק סי"ב. דרושי פ' שקלים (הוספות לתו"א (קיא, ג) שה"מ תר"ל. ועוד).

18* עפ"ז יומתק **ובפשטות** - דעת הפוסקים () שמחצה"ש נבדלה מכל הנתינות שצ"ל בבת אחת דוקא.

19* ראה רמב"ם הל' יסוה"ת ספ"ג ורפ"ד - והוא ממד"ר () ומזוה"ק ()

.. שהמטבע (הגשמית) שישראל שבני נותנים ..

.. הוא היפך כל ענין סדר ההשתלשלות ..

.. היינו שהתחתון הוא למטה מן העליון ..

.. ולא עוד, אלא שזהו היפך אפילו לתחלה היי כתוב "אפילו היפך", ושינה הסדר שיהי כתוב "היפך אפילו" [זהסדר דתורה (שהיא שלמעלה מעולם) בעניני תורה – שהרי הסדר בתורה הוא גם בתורה ישנו ענין ההשתלשלות, שחלק הפטט (כנגד עולם העשיי) משתלשל (גי שלבים) מחלק הסוד (שכנגד עולם האצילות), בצפילא, הוא למטה ממנו ובהרבה ..

[סימן לחבר את ארבעת הפיסקאות – "ולכן ..", "כדי ..", "ואפילו ..", "כי אם .." – יחדיו]

.. ולכן, כדי שיהי החיבור ד"מטבע" עם "אש" – אין הדבר יכול להעשות עיי מלאך כו', ואפילו – לא עיי תורה⁽⁶⁾, כי כל אלה הם באופן זהשתלשלות, כי אם אך ורק עיי הקבי"ה בכבודו ובעצמו, שבחר ברצונו (לא ח"ו - בהכרח) בסדר ההשתלשלות, ולהיותו "כל יכול" ו"נמנע הנמנעות" – ביכלתו לחבר ב' הפכים דגשמיות ורוחניות, שמטבע גשמית תהי תשתנה ותיעשה בפועל בעוה"ז "מטבע של אש" ..

.. המצוה ממשיכה אמנם חיות רוחני ..

.. שהגשמי עצמו נעשה (הוא) אש ..

.. מפיין שבודאי ידע והבין משה רבינו (גם לפני שהראהו "מטבע של אש") שביכלתו יתי לחבר שני הפכים⁽²²⁾ – [..:] לשער ומזה מובן שהקבי"ה יכול מלחבר לתחלה היי כתוב "יכול לשער שהקבי"ה מחבר", ותיקן הסדר והלשון שיהי כתוב "שהקבי"ה יכול לחבר" את המטבע הגשמית עם הרוחניות ..

הנה שתי וכמה תשובות בדבר, ומהן:

(א) בודאי ידע שהקבי"ה יכול לחבר ב' הפכים. אבל שאלתו היתה – האם עשה כן בפועל, שהרי יתכן שלא עשה כן, ואעפ"כ רצונו – באופן ד"חוקה חקקתי" – שנתנת מחצה שיהי כופר נפשו.

(ב) בעומק יותר – כדי שנתנת מטבע גשמית תפעל (בכחה היא, ולא באופן ד"חוקה") ענין ד"כור נפשו" – צריך שיהי בה (במטבע הגשמית) ענין רוחני השייך ל"כופר נפשו", וענין זה נעשה עיי שהראהו כו'.

(א) בחכמה ושכל דקדושה – משה – צ"ל דבר כזה תמוה (אלא שחוקה היא ולא תהרהר כו') ולא לומר שזהו משפט או עדות^{22*}:

(ב) הקבי"ה לא הגדיר ולא קרא למחה ש"חוקה – א"כ ודאי שיש הסברה להתמי', ונכנסה מצות מחה"ש "בההשתלשלות" דתומ"צ.

(* אף שבכלל תורת שולטת על הבריאה ומשנה אותה ואפילו את העבר כבירו' עה"פ לה' גומר עלי.

(22*) ולהעיר לכאורה מענין הסנה הבוער למטה במד"ס ואינו אוכל – אבל שם הי' בוער באש של מעלה שאינו אוכל (שמ"ר) – ואינו שייך לנדו"ד.

(22**) ע"ד: אם קבלה היא נקבל ואם לדין יש תשובה (יבמות . .)

עמוד ו:

לומר: שה' שענין הכול (כפיכחתי) לא יתפרט בו המפורט (כגון המעשה) -
 הרי זה ענין השייך לעולם השכל (ועולם רוחני) דרושין אין זה מסתורי. באופן
 מיוחד המטבע הנשפית, אגב, צדו שהראוי ואמר זה יתנוי - וזהו כן
 מסופק. שהמטבע הנשפית שנתונים כזו היא היא המטבע של אפי' יתלכד.

א. וְעַל הַשְּׂמִייה הַזֹּאת (א) המטבע של אפי' היתה
 הקביהה - הקביהה רייקא, (ב) הרהוה למשה - באופן של ראוי רייקא, (ג)
 ואמר לו זה יתנוי - אמירה רייקא.

ב. וְעַל הַשְּׂמִייה הַזֹּאת
 רייקא רייקא רייקא

ג. וְעַל הַשְּׂמִייה הַזֹּאת

המטבע הנשפית והרוחנית (המטבע נשפית הריי המטבע של אפי') -
 אנו יכול להצטות ע"י "מלאך", ואפילו לא ע"י תורה, כי אם ע"י הקביהה
 כמטבע כולל, אמר דבר דמבר דהוה (כ"ד) אפי' (כ"ד) אפי'
על דמשה

כיוון שהמטבע והרוחנית הם בני הקביהה - כיוון שהמטבע והרוחנית
 אין הם עלולית כלל. אמר דבר דמבר דהוה (כ"ד) אפי' (כ"ד) אפי'
 חידוש יש מאין.
 הריי כן זה אנו יכול להיות למשה הקביהה ע"י המטבע והרוחנית
אמר דבר דמבר דהוה אלא ממהותו ועצמותו של המאצל ביה שמצדו הוא
 מעצמותו ואינו עלול מאיה עלול שקדמה לו חידו' הוא לכדו כמתי יתנוי
 לכדו יש מאין כו"ל.

ד. וְעַל הַשְּׂמִייה הַזֹּאת

ה. וְעַל הַשְּׂמִייה הַזֹּאת

אמר לו זה יתנוי:
אמר דבר דמבר דהוה (כ"ד) אפי' (כ"ד) אפי' - כמטבע והרוחנית
 רמעה כראשית היתה ע"י אמירה ודבור דוקא, רמעה מאפי' היא
 העולם 24. "דבור הוה שמים נשפית" כן הוא גם כנוגע להקביהה זו.
 המטבע נשפית הריי אפי' - שענין זה נפעל ע"י אמירת הקביהה הריי
 כלומר: ע"י אמירת הקביהה זה יתנוי - שהמטבע הנשפית הנשפית
 ישראל (יתנוי) הריי "אפי' (יהוה)" - נתנוה חידוש זה, כדונס' המהות
 הנכראים כשייך ע"י דבורו ומאמרו של הקביהה.

ו. וְעַל הַשְּׂמִייה הַזֹּאת

"הראה למשה":
אמר דבר דמבר דהוה (כ"ד) אפי' (כ"ד) אפי' - המטבע של אפי' היא
 פועלת הנושפת במטבע (המטבע נשפית הריי המטבע של אפי') היא
 ע"י אמירה כדבר כה כולו ממש כמטבע של ראוי זה יתנוי. השלים
 להראות עליו כאצבע.
 ולא עוד, אלא שגילוי זה הוא אצל כל בניי (לא רק אצל משה) - הריי

ז. וְעַל הַשְּׂמִייה הַזֹּאת
 רייקא רייקא רייקא

עמוד ו:

. . עפ"י יומתק יותר וע"ז התשובה במדרש ובדיוק לשון המדרש . .

החיבור האיחוד דגשמייות ורוחניות (שמטבע גשמית תהיי "מטבע של אש") – **ושניהם בפועל בב"א, כסף וכופר נפש -** אינו יכול להעשות ע"י "מלאך", ואפילו לא ע"י תורה, כי אם ע"י הקב"ה בעצמו כנ"ל, שהוא **בחר בסדר** **דהשתלשלות**, **ופשיטא שאינו מוגבל בה ויכול לבטלה וכו'**

יש להוסיף בזה: מכיון שגשמייות ורוחניות הם שני הפכים – מובן, שבמטבע גשמית אין שום עלולית כלל שתהיי מטבע של אש, ומה שנעשית מאיש – הרי זה

נאת התיבות "אין שום עלולית כלל" (דלעיל) לא מחק, וסימנס בעיגול וכתב: **א"כ איך נשתלשל זמ"ז?! (עשי מאצ'י)**

נצייך כוכבית לסימן התחלת פיסקא בפ"ע וכתב: **וע"ד** חידוש יש מאין.

נאת הבא לקמן מחק, ועל תיבת "הקב"ה" לא סימן קו-מחיקה, אלא סימן בעיגול להוציא: ולכן, ענין זה אינו יכול להיות אלא ע"י הקב"ה בעצמו – שהרי התחדשות יש מאין שאיננה אלא מ"מהותו ועצמותו של המאציל ב"ה שמציאותו הוא מעצמותו **נאינו עלול מאיזה עלילה**"^{22**} שקדמה לו ח"ו, הוא לבדו בכחו ויכלתו לברוא יש מאין כו"ו .

. . מכיון שענין הנ"ל הוא באופן ע"ד דיש מאין (פהנ"ל) – לפך כשם . .

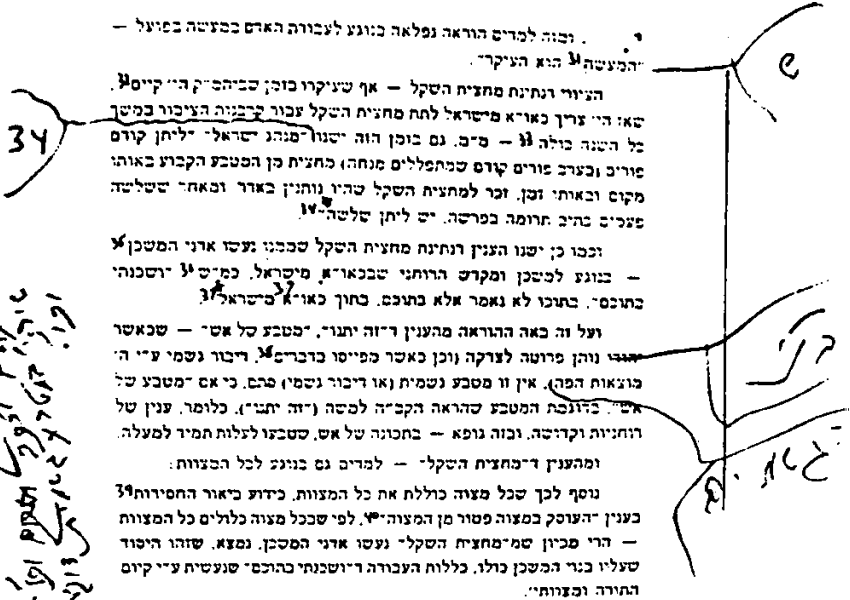
. . שענין זה נפעל ע"י אמצות **דיבור** הקב"ה "זה יתנו" . .

. . כלומר, ע"י אמצות **דיבור** הקב"ה "זה יתנו" . .

. . פעולהת הרוחניות בגשמייות זו (שמטבע גשמית תהיי "מטבע של אש") היא עד כדי כך באופן של רא"י, הדבר בא בגילוי ממש לתחלה הי' כתוב "שהדבר בא בגילוי ממש באופן של רא"י", ושינה הסדר שיהי' כתוב "באופן של רא"י הדבר בא בגילוי ממש", "זה יתנו", שיכולים להראות עליו באצבע . .

***22) השתלשלות.

עמוד זו:

י. ובה למדים הנראה נפלאה בנוגע לעבודת האדם כמצדו במעול - המעיטה³⁴ הוא העיקר.

הענין והתינת מחצית השקל - אף שקורו בזמן שהיה חיי קייסל. שאו היו צריך כאורא ישראל לתת מחצית השקל עבור קרבנות הצבור במשך כל השנה כולה - מ"ב. גם בזמן הזה ישתו למהג ישראל - ליתן קודם מרים וכבוד מרים קודם שמתפללים מנחה) מחצית פן המטבע הקבוע באותו מקום ובאותו זמן, וזר למחצית השקל שהיו נוהגין בארץ ובאחז"ש השלטת פסקים כתיב חרומה בפרשה. יש ליתן שלשה³⁴.

וזכו כן ישנו הענין והתינת מחצית השקל שכבשו נעשו ארני המסכן - בנוגע למסכן ומקדש הרוחני שבכאוריא, ישראל. כמיסל יושבתי בתוכם. בתוכו לא נאמר אלא בתוכם. בחוף כאוריא ישראל³⁴.

ועל זה באה הנראה מהענין ר"ח יתנו. מטבע של אש" - שכאשר יצאו נוהג פרוטה לצדקה (וכן כאשר בפייסו בדברים³⁴ דיבור נשמע ע"י ה' מוצאות הפה). אין זו מטבע נשמית (או דיבור נשמית) פה. כי אם מטבע של אש" בדוגמת המטבע שהראה הקב"ה למשה (יהי יתנו). כלומר, ענין של הוחיות וקדושה, ובה גומא - בחכמה של אש, שטבעו לצלות תמיד למעלה. ומהענין ד"מחצית השקל - למדים גם בנוגע לכל המצוות:

נוסף לכך שכל מצוה כוללת אה כל המצוות, כידוע כיאור החסידות³⁴ בענין "העוסק במצוה פטור מן המצוה"³⁴, לפי שבכל מצוה כלולים כל המצוות - הרי מכיון ש"מחצית השקל" נעשו ארני המסכן, נמצא, שזהו היסוד שעליו בנה המסכן כולו, כללות העבודה ד"ושכחתי בתוכם" שנעשית ע"י קיום התורה והצוות.

ולכן מהענין ד"מחצית השקל נמשך מעין ודוגמא גם בכל המצוות - שכל פעולה של יהודי בעניני תורה ומצוות³⁴ שתלכסו בדברים נשמיים, ציית כצמר נשמי, תפילין בקלף גפר, וכיו"כ כשאר כל המצוות, אין זו פעולה נשמית גרידה, כי אם כ"מח" מטבע של אש", ענין של רוחניות וקדושה, ולא עור, אלא שיש בו תכונת האש - שטבעה לצלות תמיד למעלה.

ומזה מוכן גורל העילוי וההפלאה של חיות, חום התחלבות - "אש" של קדושה - בכללות עבודתו של יהודי בכל עניני התורה ומצוות³⁴, כך שבכל פעולה שלו יזכר הענין ד"מטבע של אש".

ענין זה הוא תחת עניני
 אצות אצות
 יהיה אצות אצות ופן אצות
 ופן אצות אצות ופן אצות
 אצות אצות אצות אצות

ופי' אצות אצות אצות
 אצות אצות אצות אצות
 אצות אצות אצות אצות
 אצות אצות אצות אצות
 אצות אצות אצות אצות

עמוד ח:

.. ש"המעשה הוא העיקר" ..

.. מ"מ, גם בזמן הזה ישנו³⁴ "מנהג ישראל" ..

.. שכאשר יהודי בני נותן פרוטה לצדקה (וכן כאשר מפייסו בדברים, דיבור גשמי ע"י ה' מוצאות הפה הגשמיים) ..

.. אין זו פעולה גשמית גרידא, כי אם בדרגת "מטבע של אש" ..

[בסיום השיחה ציין כוכבית לסימן התחלת פסקא בפ"ע:] ועד שמקיים הציווי: אש תמיד תוקד על המזבח (הלב*) לא תכבה.

* (34) וגם בזה חילוק מכו"כ ענינים שעושים לזכר ובמקום וכו' - שמדייקים להש שיהי' במטבע גשמית דוקא כדאז, מחצית וכו'.

(* ראה לקו"ת דברים עח, ג ואילך. עיי"ש.

הגהה שני' – פרסום ראשון

עמוד א:

מטבע של אש

– ביאור נפלא בדברי המדרש: "מטבע של אש הוציא הקב"ה .. והראהו למשה ואמר לו זה יתנו" –

משיחת ש"פ משפטים, פ' שקלים התשמ"ה

א. אודות הציווי ד"מחצית השקל" שבפרשת שקלים – נאמר: "זה יתנו גוי". ואמרו חז"ל: "כמין מטבע של אש הוציא הקב"ה .. והראהו למשה ואמר לו זה יתנו. כוה יתנו".

ובנוגע לקושי המיוחד ב"מחצית השקל", שלכן הי' צורך שהקב"ה יראה למשה מטבע של אש – מבואר בחוספוח"י ש"תמה (משה) על הדבר מה יוכל אדם ליתן כופר נפשו".

והנה, כאשר מספרים זה אפילו לפשוט שבפשוטים (שאף שלא למד את דברי החוס', אין זה אלא חסרון ידיעה בלבד, ובודאי שכשיספרו לו יבין כל המסופר) – מתעוררים אצלו כמה תמיהות:

תמיהו

לכל לראש: מהי תמיהתו של משה רבינו כיצד יתכן שנתינת "מחצית השקל" תהי' "כופר נפשו" – הרי אפילו ה"מגיד" של העיריה, סתם "מגיד" (לאו דוקא "מגיד" בעל כושר הסברה מיוחד כמינו), ששכלו אינו בערך כלל וכלל לשכלו של משה רבינו, יודע להסביר בפשטות שכאשר יהודי מקיים מצוה מגיע לו שכר גדול ביותר, כמ"ש: "אם בחוקותי תלכו גוי ונתחיי גשמיכם בעתם", וכל הברכות המנויות בפרשה. וא"כ, מה היתה התמיהה של משה רבינו, "נבחר מכל מין האדם" (תכלית שלימות השכל), בשמעו שע"י נתינת "מחצית השקל" יהי' הענין ד"כופר נפשו" – מהו הפלא בכך שע"י מצוה זו¹ ישנו "שכר" ד"כופר נפשו"?

נוסף לזה, מתעוררת שאלה כתשובתו של הקב"ה – שהראהו "מטבע של אש":

(א) מהו הדיוק "מטבע של אש" דוקא: אם הסיבה לכך שהראהו "מטבע של אש" היא מפני שכל הענינים דלמעלה הם של "אש" ("משרתיו אש לוהט"², וכו' ב), ולכן, כאשר הקב"ה צריך לברגגם דבר מסויים, מראה זאת בצורת "אש" – הרי אין צורך להדגיש זאת כאן ("מטבע של אש"), מכיון שכן הוא ככל הענינים דלמעלה; ואם נאמר שיש צורך להשמיענו שהראהו "מטבע של אש" מפני שלולי זאת הי' אפשר לומר שהראהו לו מטבע כפשוטה, מטבע של כסף (ולא של אש), וע"ד שנאמר "והקמות את המשכן כמשפטו אשר הראית כהר"ם³, שהראהו תבנית משכן גשמי⁴ – צריך כיאור: מהו הענין להראות לו "מטבע של אש" דוקא?

מראה

(ב) ועיקר: מהי התשובה על תמיהתו של משה רבינו עי"ז שהראהו לו "מטבע של אש"? – משה רבינו תמה כיצד יתכן שנתינת "מחצית השקל" תהי' "כופר נפשו", וא"כ, כמה נתייבשה דעתו של משה רבינו כאשר הראהו לו הקב"ה "מטבע של אש"?

מראה אפילו

.. ביאור נפלא בדברי המדרש ..

.. מתעוררים אפילו אצלו כמה תמיהות ..

.. כאשר הקב"ה צריך להראות מראה דבר מסויים ..

.. צריך ביאור: מה הי' הצורך נשתנה מחצה"ש שבזה מוכרח להראות ..

"מטבע של אש"

ב. והנה, ב' השאלות אודות תשובתו של הקב"ה. יש להרץ, לכאורה, אחת בחכמה:

על תמיהתו של משה איך אפשר שנתינת מטבע גשמית תהי' "כופר נפשו" – השיב לו הקב"ה, שמכיון שיהודי מקיים מצוה ("כה דברי כאש"¹⁰) ע"י מטבע גשמית, ועאכ"כ כשמקיימה כחיות והתלהבות ("אש" שכנפשו)¹¹ – נעשה זה ענין של "אש", ולכן, יכול שפיר להיות "כופר נפשו".

אמנם, עפ"ז תגדל יותר הקושיא דלעיל (ס"א) אודות תמיהתו של משה רבינו:

הסברה זו (שע"י המצוה נעשה ענין של "אש") – היא (א) דרש רגיל אצל כל דרשן, (ב) ובנוגע לכל המצוות, שע"י המצוה ממשיכים ופועלים בהדבר ענין של "אש" (חיות רוחנית)¹², וא"כ, מרוע ~~המצוה~~ משה רבינו, וכענין דמחצה"ש דוקא?!

זאת ועוד: אי משום הא – מספיק שהקב"ה יאמר למשה שע"י המצוה נעשית המטבע ענין של "אש", ולמה הוצרך להוציא ולהראות לו מטבע של אש ולומר "זה יתנו"?!

ומכיון שמצינו שבענין זה הי' צורך בפעולה מיוחדת של הקב"ה להראות "מטבע של אש" ולומר "זה יתנו" – הרי בהכרח לומר שבמחצה"ש ישנו ענין מיוחד שאינו בכל שאר המצוות.

ג. ונקודת הביאור כזה – יש לומר:

שכר מצוה (ובעניינו: השכר ד"כופר נפשו" של המצוה דמחצה"ש) – יכול להיות כב' אופנים¹³: (א) עשיית המצוה היא פעולה כזו שמצד תוכן ענינה ~~גורמת~~ היא "שכר" פלוני, (ב) תוכן פעולת המצוה אינו שייך (ע"פ שכל, עכ"פ) ל"שכר" פלוני, אלא שרצונו של הקב"ה לתת "שכר" פלוני על קיום מצוה זו. כלומר: כשם שבנוגע למצוות עצמם ישנם מצוות שאינם מצד הטעם, כי אם "גזירה גזרתי חוקה חקקתי"¹⁴ – כן הוא גם בנוגע לשכר המצוות, שיחכן שעל מצוות מסויימות (גם בסוג ד"משפטים") נותנים שכר גדול ביותר מפני שכן הוא רצונו של הקב"ה, "חוקה חקקתי".

(1) תשא ל, יג. (2) ירושלמי שקלים פ"א ה"ד. תנחומא תשא ט. נשא יא. במדכ"ד פ"ב, ג. הובא בפרש"י עה"פ. וראה לקו"ש חט"ז ע' 381. וש"נ. (3) ד"ה זאת – חולין מב, סע"א. (4) ר"פ בחוקותי. (5) פיה"מ להרמב"ם סנהדרין פ' חלק ביסוד הוי', (6) ובפרט ע"פ לשון התוספות שתמיהתו היתה שדבר איזה שיהי' – אינו יכול להיות כופר נפש. (7) תהלים קד, ד. (8) תרומה כו, ל. (9) ראה מנחות כט, א. (10) ירמי' כג, כט. (11) ראה לקו"ש ח"ג ע' 925 ואילך. (12) ראה לקו"א להה"מ סרכ"ז (נה, א). אר"ת פ' אחרי לח, ד"ה). (13) ראה עד"ז של"ה בית אחרון (יב, א"כ). (14) לשון שהובא בכ"מ והוא במדרש תהלים (באבער) ט, ב.

משה

משה

הוא שכר

K

.. אמנם אבל ..

.. מדוע נתקשה תמה משה רבינו ..

.. שמצד תוכן ענינה גורמת היא המסובב שלה "שכר" פלוני ..

ובנוגע לענינו – השכר ד"כופר נפשו" עבור המצוה נתינת מחצית

השקל מכיון שמחצית השקל (מטבע גשמיית) אין לה ערך כלל ל"כופר נפשו" (רוחניות) – יש מקום לומר, שהשכר ד"כופר נפשו" של נתינת מחצית ש' אינו אלא בגדר של "חוקה".

ואין לומר שמכיון ש"ע" המצוה נעשית "אש", לכן, יש לה ערך ל"כופר נפשו" – כיון ענין ה"אש" שנמשך ונפעל במטבע ע"י המצוה אינו מתייחס למטבע הגשמיית גופא (שהרי ה"אש" הוא מצד המצוה, ואילו המטבע עצמה – גשמיית היא), ומצא, שפעולת המצוה (נתינת מטבע גשמיית) גופא – אין לה ערך ושייכות כלל שיהיה "כופר נפשו".

ובזה ה"י משה מסופק: האם ה"שכר" ד"כופר נפשו" על נתינת מחצית ש' אינו אלא "חוקה", כלומר, שאמנם ע"פ שכל תמורה הדבר, ויש מקום להרהור כ"י, אלא שמכיון שכן הוא רצונו של הקב"ה, "חוקה חקקתי" – "אין לך רשות להרהר אחריי"¹⁵; או שיש איוה ביאור והסבר לדבר גם ע"פ שכל.

ועל זה השיב לו הקב"ה בכך שהראה לו "מטבע של אש" ואמר "זה יתנו" – שכאשר בנינו נותנים מחצית ש' אוי נעשית המטבע עצמה (לא רק מצד הרוחניות וה"מצוה") "מטבע של אש" (כדלקמן סי"ח), ולכן, ניתן להבין גם בשכל (לא רק באופן ד"חוקה") שיש קשר בין הוכן פעולה זו ל"שכר" ד"כופר נפשו", כדלקמן.

ד. ביאור הדברים:

תמיהתו של משה רבינו – מצד השכל דתורה – היתה על זה שמצד אחד מדובר כאן אודות נתינת ממון (מחצית השקל), שאין זה דבר גשמי סתם, אלא דבר הכי תחתון שבעוה"ז הגשמי גופא, ולאידך, פועלים על ידו דבר הכי נעלה – "כופר נפשו".

כללות הקשר שבין דבר גשמי לדבר רוחני (שע"י פעולה גשמיית יפעלו ענין רוחני) – הרי זה הוכן החידוש דמתן-תורה שאו נחכטלה הגזירה דעליונים לא ירדו לתחתונים ותחתונים לא יעלו לעליונים¹⁶, ועי"ז נעשה חיבור בין הגשמיות לרוחניות: אבל אפ"כ, שונה הדבר כאשר מדובר אודות כ"י הפכים ממש, תכלית הגשמיות ותכלית הרוחניות, "מחצית השקל" ו"כופר נפשו".

הדבר שבו ענינים אלו ("מחצית השקל" ו"כופר נפשו") הם הפכים לגמרי – מוכן כפשטות:

ממון – כסף והוב – הוא דבר הכי תחתון בעוה"ז הגשמי והחומרי, עד כדי כך – ש"קיים להו לרבוץ דאין אדם מעמיד עצמו על ממנו"¹⁷, ו"אדם כהול על ממנו"¹⁸, ועד שהריבוי דכסף והוב הביא לעשיית "עגל הזהב", כמ"ש¹⁹ "כסף הרכיתי להם והוב עשו לבעל" [ולאחרי זה ה"י הציווי דמלאכת המשכן, כולל ובמיוחד נתינת מחצית השקל עבור אוני המשכן, שע"יז נפעל ענין של כפרה על הטא העגל²⁰]. וכטי שרואים במוחש בנוגע ל"תאודת הממון" – שזהו דבר נמוך וירוד ביותר, וי"ל שגם מטעם זה נקרא הממון "היקום אשר בגליהם"²¹ – כבחינת רגלים.

Handwritten notes: *צ"ל כאן *השקל *33

Handwritten note: *צ"ל

Handwritten note: (אחרי)

Handwritten note: *צ"ל

Handwritten note: *המקרה

- .. אינו מתייחס^{14*} למטבע הגשמית גופא ..
- .. ובזה ה"י משה מסופק ותמה ..
- .. תמיהתו של משה רבינו – מצד השכל דתורה – היתה ..
- .. ובפרט שאין זה דבר גשמי סתם ..
- .. וטעם והסברת הדבר ..
- .. מובנת בפשטות ..

14* כאן צ"ל הערה *33 שבגאלי 3

וענין זה בא לידי ביטוי גם במציאותם של הכסף והזהב עצמם. לא זו בלבד שהם כסוג ה"דומם" שאין בו חיות כלל (אפילו לא החיות ד"צומח"), אלא עוד זאת, שברומם גופא מקומם לא ע"ג ההר שמתנשא בנוכה למעלה (שזה מורה על עליית הדומם²²), וברובם — לא במקום מישור, כי אם כמעמקי האדמה דוקא, תחתון שאין למטה ממנו, ואח"כ צריך להיות — מצרף לכסף וכו' לזהב²³.

ולאידך, "כופר נפשו" — הוא ענין הכי נעלה, כפי שמבין גם פשוט שבפשוטים ש"נפש" בכלל היא דבר הכי נעלה, ועאכור"כ נפשם של בניו — "חלק אלקה ממעל ממש"²⁴.

וא"כ, ע"פ שכל — כיצד יתכן שהפעולה דנתינת ממון גשמי, "מחצית השקל" (תכלית הירידה), מצד תוכן ענינה, תפעל ענין ד"כופר נפשו" ביחס ל"חלק אלקה ממעל ממש" (תכלית העילוי²⁵)?!

ה. ותמיהה זו נתיישבה אצל משה רבינו כאשר הראה לו הקב"ה "מטבע של אש" ואמר לו "זה יתנו, כזה יתנו":

הקב"ה הראה לו למשה — ובכך פעל ועשה את הדבר — ש"מחצית השקל" שנותנים בניו תמיד כל הימים אינה מטבע גשמית גרידא, כי אם "מטבע של אש", כלומר, אז נתחדש אשר מטבע זה שהראה הקב"ה למשה — "זה יתנו" בניו, מטבע כזה ממש²⁶.

כלומר: נוסף לזה שע"י המצוה ממשיכים ופועלים במטבע ענין של "אש" (שכן הוא בכל המצוות, כנ"ל), הנה במחצית השקל ישנו חידוש מיוחד — שהמטבע עצמה היא של אש.

(15) פרש"י ר"פ חוקת, וראה יומא סו, ב, רמב"ם הל' מעילה בסופן, (16) שמ"ר פ"ב, ג, תנחומא וארא טו, יל"ש תהלים רמו תתעג (בסופו), (17) שבת רפכ"ד, שו"ע אדה"ו, או"ח ר"ס רסו, ששכ"ט ס"ז, (18) רמב"ם הל' שבת פ"ו הכ"ב, (19) הושע ב, י, הובא בפרש"י ר"פ דברים, (20) תנחומא תרומה ח, וראה שקלים פ"ב סה"ג, תנחומא תשא י, (21) עקב יא, ו ובפרש"י — מפסחים קיט, א, סנהדרין קי, א, במדב"ר פ"ח, יג, וש"נ, (22) סה"מ הש"ת ע' 114, וראה תר"ח שמות קיב, ב, (23) משלי יז, ג, שם כז, כא, — וראה אגה"ק ס"ב, דרושי פ' שקלים (הוספות לתו"א (קיא, ג), סה"מ תר"ל ע' קיב, ועוד), (24) תניא רפ"ב (ע"פ איוב לא, ב), (25) ובפרט ע"פ הפי' ד"כופר נפשו" בכתבי הארז"ל (טעמ"צ פ' תשא, ס' הליקוטין שם) — וראה לקוטי לוי"צ על פסוקי תניך ס"ע נב, (26) עפ"ז צמתק ובפשטות — דעת הפוסקים (רמב"ם ריש הל' שקלים) שמחצה"ש נבדלה מכל הנתינות שצ"ל בכת אחת דוקא.

עמוד ג.

המציב והעיקר
 ופשוט, שאין המציב כזה שבשרשה הוא "מטבע של אש" (שנבט) הדברים הגשמיים, שכולם "נשתלשלו מהו"²⁷ – משרשם הרוחני, כי אם שלאחר שנתשללה וכאה כעוה"ו הגשמי – שמקיים בה מצות מחה"ש "ונעשית מטבע של אש".

ג. עפ"י מובן החידוש המיוחד דמחצית השקל – הוציא הקב"ה מטבע של אש כו' ואמר זה יתנו" – לגבי כל שאר המצוות: "מטבע" (גשמיות, מכסף וזהב) ו"אש" – הם שני הפכים: "מטבע" – עפר (ובעבר גופא – כמעמקי האדמה, כנ"ל), יסוד הכי נמוך; ואילו "אש" (אפילו האש שבעוה"ו הגשמי) – יסוד הכי געלה²⁸.

וגם בחוקן ענינם (כרוחניות) – כידוע²⁹ שר' היסודות ארמ"ע הם כנגד ד' עולמות אבי"ע – הפכים הם: "עפר" – כנגד עולם העשי, עולם הכי תחתון, ו"אש" – כנגד עולם האצילות, עולם הכי עליון.

והחיבור דשני הפכים אלו – שהמטבע (הגשמיות) שבניי נותנים תרי"ו (והיא עצמה) מטבע של אש (ועאכו"כ – לא רק אש שבעוה"ו הגשמי, כי אם אש שתחת כסא הכבוד) – הוא הדין כל ענין סדר ההשתלשלות (שהרי ענין ה"השתלשלות" הוא שהתחתון "משתלשל" מהעליון, שהתחתון הוא למטה מן העליון).

ולא עוד, אלא שוהו היפך אפילו דהסדר התורה (שהוא למעלה מעולם) בעיני תורה, שהרי הסדר בתורה הוא – "השתלשלות", שתחל הפשט (כנגד עולם העשי) משתלשל (ג' שלבים) מחלק הסוד (שכנגד עולם האצילות)³⁰, והוא למטה ממנו ובהריכה.

ולכן: כרי שהיו החיבור ד"מטבע" עם "אש" – אין הדבר יכול להעשות ע"י מלאך כו', ואפילו – לא ע"י תורה³¹, כי כל אלה הם באופן ההשתלשלות, כי אם אך ורק ע"י הקב"ה בכבודו ובעצמו, שבהר ברעונו (לא ח"ו – בהכרח) כסדר ההשתלשלות, דלהיותו "כל יכול" ו"מנעו המנועות"³² – יכולו לחבר ב' הפכים³³ דגשמיות ורוחניות, שמטבע גשמית חשתה ותיעבה כמפעל כעוה"ו "מטבע של אש".

נשתנתה

27

28

29 30

31
 ה' (ש' 19)
 ע"י
 ע"י
 ע"י
 (חידו)

.. ופשוט, שאין המציב החידוש והעיקר ..

.. שאהד כל כי כן הוא בכל הדברים הגשמיים ..

.. ע"י שמקיים בה מצות מחצה"ש נשתנתה ונעשית "מטבע של אש" ..

.. שני הפכים: "מטבע" – עפר²⁷ ..

.. כי אם "זה" אש שתחת כסא הכבוד ..

.. היפך אפילו דהסדר התורה (שהיא למעלה מעולם) סדרה אפילו בעיני תורה ..

*27) ביסוד ה(עפר) דומם גופא נקרא עפרות זהב (איוב).

וזהו החידוש דמחצית ש שאינו בכל המצות: בכל המצות – המצוה
 ממשלה חיות רוחני (אש) בעשי הגשמי, אבל באופן שהגשמי עצמו הוא
 למטה מהרוחני (כמו בענין ההשתלשלות, שבתחון מאיר מהעליון):
 והחידוש דמחצית הוא – שהגשמי עצמו נעשה (הוא) אש.

ז. אמנם, עדיין צריך להבין:

כורא ידע משה רבינו (גם לפני שהארהו ”מטבע של אש“) שביכולתו ית'
 לחבר שני הפכים³³ – וזוהו מוכן שהקב”ה יכול לחבר את המטבע הגשמי
 עם הרוחניות, ומרוע חמה ”מה יוכל אדם ליתן כופר נפשו“?

וכמה תשובות בדבר, ומתן:

א) בחכמת ושכל דקדושה – משה – צ”ל דבר כזה תמוה (אלא שהוקה
 היא ולא תהרהר בו), ולא לומר שהו ”משפט“ או ”עדות“³⁴

ב) הקב”ה לא הגדיר ולא קרא למחצית חוקה – וא”כ ודאי שיש הסברה
 להחמי, ונכנסה מצות מחצית ”להשתלשלות“ דתומ”צ.
 בסוף אחר קצת: מה שצמח תביל (שביכולתו ית’ לחבר כ”י הפכים) מוכן
 בשכל – הרי זה ענין הניין לעולם המעל (עולם רוחני), ועדין אין זה משתיך
 (באופן גשמי) למטבע הגשמי; אמנם, ע”ז שהראוה ואמרו ”תנו“ –
 נעשה כן בפועל, שהמטבע הגשמי שנותח”ס בני”י היא ”מטבע של אש“
 (כדלקמן סי”ח).

ח. על-גד, התשובה כמרש וכדיוק לשון המדרש: (א) ”מטבע של אש
 הוציא הקב”ה – הקב”ה דייקא, (ב) ”הראוה למשה“ – באופן של ראי
 דייקא, (ג) ”ואמר לו זה תנו“ – אמירה דייקא:
 ”הוציא הקב”ה“:

האיחוד דגשמי ורוחני (שסמטבע גשמי תהי”י ”מטבע של אש“) –
 ושניהם בפועל בבת אחת, כסף וכופר נפש – אינו יכול להעשות ע”י מלאך,
 ואפילו לא ע”י תורה, כי אם ע”י הקב”ה בעצמו (כנ”ל), שהוא בחר בסדר
 ההשתלשלות, ופשיטא שאינו מוגבל בה, ויכול לבטלה וכו’.

Handwritten notes in a vertical column on the right side of the page, including the number 33 and various symbols and words.

Handwritten notes on the left side, including the phrase "ימינו חלה רגה קצת" and other illegible text.

27) תניא
 רפי”ג. 28) ראה רמב”ם הל’ יסוה”ת סיפ”ג ורפי”ד – והוא במבארבי”ד (מיד,
 יב) ומוה”ק (ח”ב כג, סעי’ ואלף, ועוד), 29) לקו”ת שה”ש ד, ה, אה”ת
 יתרו ע’ תחבו, ד”ה זה היום חר”ם. ורר סו”ת חס”ב קרוב לחתלה. 30) ראה
 נגיד ונעזר בחתלתו מע”ח, נהר שלום בהקדמת רובות הנהר בסופו. מ”ח
 (פס’ חיוב הנשמות פ”א מ”ב) – הובאו והכאור כלקרי”ד ח”ד חטעא א, וראה
 הקדמת הרחי”ו לשער ההקדמות (נעתק בקונטרס עה”ח והוספה הא’) ע’ 62
 ואלף), ומ”ו לחו”א ד, סעי’ ב, 31) אף שבכלל חורה שולטת על הבריאה
 ומשנה אותה, ואפילו את העבר, כבידושלמי (כמבנות פ”א ה”ב) עה”ס (החלים
 ג, נ) ג, לאל גומר עלי. 32) ראה שו”ת תרש”ב ח”א סק”ח, חובא כ”ס
 ההקדמה לתר”צ ע’ 68. סה”מ תרע”ח ע’ תכ”ג. 33) ולהעיר מהכאור במאד”ל
 (סו”ת ב, א, פסחים ק”ח, א, ח”ב קט, א) דקשה (אך הקב”ה) לוונן (וכיו”ב)
 כקריעת ים סוף – אך שייך קושי למעלה – נ”כ (זהו היפך הסדר
 והשתלשלות) ושער האמונה לארהאמ”צ פ”ב, ובמ”ס –
 ולהעיר מהפדים חו”ר”ד (ע’ קל”ג, קל”ג) קנה) להקושי שבק”ים – מה שבק”ים
 דוקא נאמר ש”קשה”, ולא נאמר כן כבריאת שמים וארץ – הוא לפי שבק”ים
 ה”י יחובו שני הפכים בנושא אחד, ע”ש”ד, ועפ”י יומתק יותר מה שנתקשה
 משה במחצית – כי חוברו ההפכים ד”מטבע” (גשמי) ו”אש” הו”ע של
 קושי כביכול – 34) ולהעיר, לכאורה, מענין הסנה הנוצר למטה במדר”ס ואינו
 אוכל אבל שם ה”י בבור”ב אש של מעלה” שאינה אוכלת” (שמ”ר פ”ב, א)
 – ואינו שייך לנור”ד. 35) ע”ד: אם הלכה נקבל ואם לרין יש תשובה
 (יבמות ג, ב – במשנה).

Handwritten notes on the left side of the text block, including the word "וקרו" and other illegible text.

Handwritten arrow pointing to the right.

.. אבל באופן שהגשמי עצמו הוא למטה³³ מהרוחני ..

.. ויתרה מזה – בזה עצמו גופא לא בסוג דחוקה.

[לצד הפיסקא ”בסגנון אחר קצת .. (כדלקמן סי”ח)“ ציינו המוניחים סימן-שאלה – וכ”ק אדמו”ר שליט”א סימן שלשה קווי מחיקה על כל הפיסקא, וכן מחק את סימן-השאלה]

.. על-גד וזוהי התשובה ..

[באמצע ההערה, החל מתיבות ”ולהעיר משה”י”ו, נכתב מלכתחילה בפיסקא בפ”ע – וכ”ק אדמו”ר שליט”א סימן לחברם לפיסקא אחת]

.. ועפ”י יומתק יותר מה שנתקשה שתמה משה במחצית ..

33) להעיר מהא דכו”כ סוגי קדושה אינם משנים חומר הדבר כ”א רק צורתו (ס”ת וכו’) – ראה מפע”צ .. וש”נ).

בגאלי ב

33) .. והב”י כי ”זהו היפך סדר ההשתלשלות“ ..

הגהה שני'

וע"ד חידוש יש מאין, שאינו אלא מ"מהותו ועצמותו של המאציל ב"ה שמציאותו הוא שמעצמו ואינו עלול מאוזה עילה³⁶ שקדמה לו ח"ו, הוא לבדו ככחו וכלתו לכרוא יש מאין כו'³⁷.

ע"ד ריש מאין (תניל) - כשם שההתהוות דמעשה בראשית היה ע"י אצירת וריבוד דוקא, כ"עשרה מאמרות נברא העולם³⁸, כ"ברב הוי' שמים נעשו³⁹, כן הוא גם בנוגע ל"התהוות" זו, שמטבע גשמייה חיי' אש - שענין זה נפעל ע"י ריבוד הקב"ה יוה יתנו'.

כלומר: ע"י ריבוד הקב"ה יוה יתנו' - שהמטבע הגשמית שנותנים ישראל (יתנו') חיי' אש" (יוה") - נמתווה חידוש זה, כדוגמת התהוות הנבראים כשייב ע"י ריבודו ומאמרו של הקב"ה.

"הראוהו למשה":
ועולה זו (שמטבע גשמייה חיי' "מטבע של אש") הוא באופן של ראי', שהרוב בא כבילוי ממש, יוה יתנו', שיקולים להראוהו עליו באצבע, ולא עוד, אלא שנילוו זה הוא אצל כל בני' (לא רק אצל משה) - שהנתינה שלהם חיי' באופן ד"יוה יתנו', שיהי' בגלוי שהמטבע שנותנים היא "מטבע של אש" (להבחין היטב (ועיי') להודיע לישראל⁴⁰).

ט. ויש להוסיף ולבאר את חוכן התנין ד"מטבע של אש" - אש דייקא: ע"פ הביאור דלעיל, נוגע בעיקר להרגיש שהמטבע (מחצית השקל) שנותנים בני' אינה מטבע גשמייה, אלא זוהי מטבע שלמעלה, מטבע שממחא כסא הכבוד. והענין ד"מטבע של אש" הוא - מפני שהענינים דלמעלה הם של אש.

אבל עדיין אין הדבר מחזור די צרכו - שהרי מצינו שיש למעלה גם הענין ד"מים", מ"ביכאל שר של מוס וגביראל שר של אש"⁴¹, ואדרכה: "מים" מורה על ענין הסתר, למעלה מ"אש" מורה על ענין הבהרה⁴², וכי"כ בשאר ענינים דוגמתם, וא"כ, מדוע הראה לו "מטבע של אש" דוקא?
יש לומר, שבכך (הראה, הורה, ועיי') פעל הקב"ה שנתנו' מחצית השקל' הוא לא רק ענין ורונה (ולא מטבע גשמייה) שנשתלשה מענין המטבע ברוחניותו, אלא ברוחניות גופא - ענין של "אש":

ההבדל שבין ה"אש" ל"שאר היסודות דרעפ מוס ורוד (כפשוטם) למטה, ומהו מוכן גם כשרשם הרוחני) הוא - ששאר היסודות ומשכים ויודדים למטה, ולכל היותר נשארים במקומם, משאי"כ "אש", טבעו לעלות למעלה, עד כדי כך, שדרושה השתלחות מיוחדת - ע"י הפחילה והספן כו' - כדי שישאר למטה.

ומבואר בארוכה בתניא⁴³ בענין "גו הוי' נשמת אדם"⁴⁴ - שנשמת האדם היא ל"משל כאור הנוי שמתנועע תמיד למעלה טבעו, מפני שאור האש חפץ בטבע לפרד מהתחלה וליתבקב כשרשו למעלה. אך שעני' יכבה ולא יאיר כלום למטה, וגם למעלה כשרשו יתבטל אורו במציאות כשרשו, אעפ"כ בכך הוא חפץ בטבעו".

וזוהו מה שהראה הקב"ה למשה "מטבע של אש" - שפעולתם של בני' בנתנת מחצית השקל היא (מטבע הרוחני) שנשתלשה אלא בענין הרוחניות נופא היא) באופן של "אש", כלומר, שיש בה הכנות האש, שטבעה לעלות תמיד למעלה, להשתלח בקודש בעילוי אחר עליו.

וענין זה מוכן גם ליהודי פשוט שבפשוטו - שהרי גם הוא שואף להתעלות לדרגה עליו' יותר, ומכין שהתעלות זו פירושה להוסיף בענינים ורוחניים, ופשיטא - להתרחק מענינים חומריים.
ועפ"י יומתק יותר אך שמטבע גשמייה יכולה להיות "כופר נפשו" - מכיון שיש בה התכונה של "אש", כלומר, התרחקות מחומריות ושאיפה לרוחניות.

י. ומהו למרים הוראה נפלאה בנוגע לעבודת האדם במעשה כפועל - ש"המעשה"⁴⁵ הוא העיקר':

הציווי דנתנת מחצית השקל - אף שניקרו במונ' שבויהמ"ק הי' קיים⁴⁶, שאו' הי' צריך כאור"א מישראל להח מחצית השקל עבור קרבנות הציבור במשך כל השנה כולה⁴⁷ - מ"מ, גם בזמן הוה ישנו⁴⁸ "מנהג ישראל" - ליתן קודם פורים (בערב פורים קודם שמתפללים מנחה) מחצית מן המטבע הקבוע באותו מקום ובאותו זמן, וזכר למחצית השקל שהיו נותנין באר. ומאחר ששלשה פעמים תכיב תרומה כפרשה, יש ליתן שלשה⁴⁹.

וכמו כן ישנו הענין דנתינת מחצית השקל שפעולתו נעשו אדני המשכן⁵⁰ - בנוגע למשכן ומקדש הרוחני שבכאור"א מישראל, כמ"ש⁵¹ "ושכנתו בחוכם", בחוכו לא נאמר אלא בחוכם. בתוך כאור"א⁵² מישראל⁵³.

Handwritten note: *ל' יוה יתנו' אש*

Handwritten note: *ל' יוה יתנו' אש*

Handwritten note: *ל' יוה יתנו' אש*

36 השתלשלות. 37 אנה"ק סי"כ. 38 אבות רפ"ה. 39 תהלים לג, ו. 40 לי התמי' - חזקין שם. 41 ראה תחומא ויגשו. לקיי"ש ריגש ש"ד. סי"ד. ושי"ג. 42 אנה"ק רס"יב. ודב"מ. 43 רפ"ט. 44 משלי כ. כו. 45 אבות פ"א מ"ז. 46 רמב"ם הל' שקלים פ"א ה"ח. 47 רמב"ם שם רפ"ד. 48 שריע א"ר"ח ר"ס תרצ"ג. 49 וגם בזה חילוק (מכריח ענינים שנושפים לזכר מקום וכו' - שמדייקים שיהי' במטבע גשמייה דוקא כדאו, מחצית וכו'. 50 פרש"י ר"פ תרומה. תש"ל, טו. 51 תרומה כו: ה. 52 של"ה טו, א. כא. א. שבה. כ. שבה. כ. ר"ח ש' האהבה פ"ו קרוב לתחלתו. לקרית ר"פ נשא. ובכ"מ. 53 ראה כש"ט מ, טע"ב ואילך.

3

- .. ולא מטבע גשמית פתם שנשתלשה מענין המטבע ברוחניות ..
- .. לא רק נוסף ע"ז שהיא שנעשית מטבע רוחנית בלבד, אלא ..
- .. וכמו כן ישנו גם עתה הענין דנתינת מחצית השקל שבמנו נעשו אדני המשכן ..
- וגם בזה חילוק מחצה"ש מכוי"כ ענינים שעושים לזכר או במקום וכו' - שמדייקים שיהי' במטבע גשמית דוקא כדאו, מחצית וכו'.

ועל זה באה ההוראה מהענין ד”ה יתנו, ”מטבע של אש” — שכאשר בניי ונחנים מרטת לעזקה (וכן כאשר מייסו בדברים)⁵⁴, דיבור נשמי ע”י ה: מצאות המה הנשמים), אין זו מטבע נשמית (או דיבור נשמי) חסם. כי אם ”מטבע של אש”, בדוגמת המטבע שהראה הקב”ה למשה (”זה יתנו”), כלומר, ענין של רוחניות וקדושה, ובהו גופא — בתכונה של אש, שטבעו לעלות חמדי למעלה.

ידבר
ע

ומהענין ד”מחצית השקל” — למדים גם כנוגע לכל המצוות: נוסף לכך מצוה כוללת את כל המצוות, כפי שביאור החסידות⁵⁵ בענין ”העוסק במצוה פטור מן המצוה”⁵⁶, לפי שבכל מצוה כלולים כל המצוות — הרי מכיון ש”מחצית השקל” נעשו אדני המשכן, נמצא, שהוא היסוד שעליו בנו המשכן כולו, כללות העבודה ד”שכונתו בחורבם” שנעשית ע”י קיום התורה ומצוותי.

ולכן, מהענין ד”מחצית השקל נמשך מעין ודוגמא גם בכל המצוות — שכל פעולה של יהודי בעניני תורה ומצוות” שנתלבשו בדברים נשמים, ציזית בצנור גשמי, המילין בקלף גשמי, וכיו”ב כשאר כל המצוות, אין זו פעולה נשמית גרידא, כי אם ”מטבע של אש”, ענין של רוחניות וקדושה, ולא עוד, אלא שיש בו חנוכה האש — שטבעה לעלות חמדי למעלה.

וע

ומזה מוכן נודל העילוי וההפלאה של חיות, חוס והתלהבות — ”אש” של קדושה — בכללות עבודתו של יהודי בכל עניני התורה ומצוותו. ששכל פעולה שלו ניכר הענין ד”מטבע של אש”. ועד שמקיים הציווי⁵⁷: אש חמדי תוקד על המזבח (הלב⁵⁸) לא חככה.

54) ראה כ”ב ט, ב. 55) סה”מ תרנ”ה ע”ל. המשך תרס”ו ס”ע סח. סה”מ קונטרסים ח”ב חלה, ב. 56) סוכה כה, סעי”א. סוטה מד, ב. 57) ר”פ צו (ו, ו). 58) ראה לקי”ת דברים ע”ג, ג ואל”ף, ע”י”ש.

.. כדדע ובפרט ע”פ ביאור החסידות ..
.. כד ועד שבכל פעולה שלו ..

ה

מטבע של אש*

ביאור בדברי המדרש: "מטבע של אש הוציא הקב"ה . . והראהו למשה ואמר לו זה יתנו"

— משיחת שי"פ משפטים, פ' שקלים ה'תשמ"ה —

גוי ונתתי גשמיכם בעתם", וכל הברכות המנויות בפרשה. וא"כ, מה היתה התמיהה של משה רבינו, "נבחר מכל מין האדם"⁵ (תכלית שלימות השכל), בשמעו שע"י נתינת "מחצית השקל" יהי הענין ד"כופר נפשו" — מהו הפלא בכך שע"י מצוה זו⁶ ישנו "שכר" ד"כופר נפשו"?

נוסף לזה, מתעוררת שאלה בתשובתו של הקב"ה — שהראה "מטבע של אש":

(א) מהו הדיוק "מטבע של אש" דוקא: אם הסיבה לכך שהראהו "מטבע של אש" היא מפני שכל הענינים דלמעלה הם של "אש" ("משרתיו אש לזהט"⁷, וכיו"ב), ולכן, כאשר הקב"ה מראה דבר מסוים, מראה זאת בצורת "אש" — הרי אין צורך להרגיש זאת כאן ("מטבע של אש"), מכיון שכן הוא ככל הענינים דלמעלה; ואם נאמר שיש צורך להשמיענו שהראהו "מטבע של אש" מפני שלולי זאת הי' אפשר לומר שהראהו לו מטבע כפשוטה, מטבע של כסף (ולא של אש), וע"ד שנאמר "והקמות את המשכן כמשפטו אשר הראית בהר"⁸, שהראהו תבנית משכן גשמי⁹ — צריך ביאור: מה נשתנה מחצה"ש שבזה מוכרח להראות לו "מטבע של אש" דוקא?

א. אודות הציווי ד"מחצית השקל" שבפרשת שקלים — נאמר¹: "זה יתנו גוי". ואמרו חז"ל²: "כמין מטבע של אש הוציא הקב"ה . . והראהו למשה ואמר לו זה יתנו, כזה יתנו".

ובנוגע לקושי המיוחד ב"מחצית השקל", שלכן הי' צורך שהקב"ה יראה למשה מטבע של אש — מבואר בתוספות³ ש"תמה (משה) על הדבר מה יכול אדם ליתן כופר נפשו".

והנה, כאשר מספרים זה אפילו לפשוט שבפשוטים (שאף שלא למד את דברי התוס', אין זה אלא חסרון ידיעה בלבד, וכודאי שכשיספרו לו יבין כל המסופר) — מתעוררים אפילו אצלו כמה תמיהות:

לכל לראש: מהי תמיהתו של משה רבינו כיצד יתכן שנתינת "מחצית השקל" תהי' "כופר נפשו" — הרי אפילו ה"מגיד" של העיירה, סתם "מגיד" (לאו דוקא "מגיד" בעל כושר הסברה מיוחד במינו), ששכלו אינו בערך כלל וכלל לשכלו של משה רבינו, יודע להסביר בפשטות שכאשר יהודי מקיים מצוה מגיע לו שכר גדול ביותר, כמ"ש⁴ "אם בחוקתי תלכו

* שיחה זו הוגהה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, נדפסה ב"כפר חב"ד" פ' תצוה תשמ"ה. ובקובץ "המאור" אדר תשמ"ה.

(1) תשא ל, יג.

(2) ירושלמי שקלים פ"א ה"ד. תנחומא תשא ט. נשא יא. במדבר פ"ב, ג. הובא בפרש"י עה"פ.

(3) וראה לקנ"ש חט"ז ע' 381. וש"נ.

(4) ד"ה זאת — חולין מב, סע"א.

(5) ר"פ בחוקתי.

(5) פיה"מ להרמב"ם סנהדרין פ' חלק ביסוד הדי.

(6) ובפרט ע"פ לשון התוספות שתמיהתו היתה שדבר איזה שיהי' — אינו יכול להיות כופר נפש.

(7) תהלים קד, ד.

(8) תרומה כו, ל.

(9) ראה מנחות כט, א.

"מטבע של אש" ולומר "זה יתנו" — הרי בהכרח לומר שבמחצה"ש ישנו ענין מיוחד שאינו בכל שאר המצוות.

ג. ונקודת הביאור בזה — יש לומר: שכר מצוה (ובענינו: השכר ד"כופר נפשו" של המצוה דמחצה"ש) — יכול להיות בכ' אופנים¹³: (א) עשיית המצוה היא פעולה כזו שמצד תוכן ענינה — המסובב שלה "שכר" פלוני. (ב) תוכן פעולת המצוה אינו שייך (ע"פ שכל, עכ"פ) ל"שכר" פלוני, אלא שרצונו של הקב"ה לתת "שכר" פלוני על קיום מצוה זו.

כלומר: כשם שבנוגע למצוות עצמם ישנם מצוות שאינם מצד הטעם, כי אם "גזירה גזרתי חוקה חקקתי"¹⁴ — כן הוא גם בנוגע לשכר המצוות, שיתכן שעל מצוות מסוימות (גם בסוג ד"משפטים") נותנים שכר גדול ביותר מפני שכן הוא רצונו של הקב"ה, "חוקה חקקתי".

ובנוגע לענינו — השכר ד"כופר נפשו" עבור המצוה דנתינת מחצית השקל: מכיון שמחצית השקל (מטבע גשמית) אין לה ערך כלל ל"כופר נפשו" (רוחניות) — יש מקום לומר, שהשכר ד"כופר נפשו" של נתינת מחצה"ש אינו אלא בגדר של "חוקה".

ואין לומר שמכיון שע"י המצוה נעשית "אש", לכן, יש לה ערך ל"כופר נפשו" — כי: ענין ה"אש" שנמשך ונפעל במטבע ע"י המצוה אינו מתייחס¹⁵ למטבע הגשמית גופא (שהרי ה"אש" הוא מצד המצוה, ואילו המטבע עצמה — גשמית

(ב) ועיקר: מהי התשובה על תמיהתו של משה רבינו ע"ז שהראה לו "מטבע של אש"? — משה רבינו תמה כיצד יתכן שנתינת "מחצית השקל" תהי' "כופר נפשו", וא"כ, במה נתיישרה דעתו של משה רבינו כאשר הראה לו הקב"ה "מטבע של אש"?!

ב. והנה, ב' השאלות אודות תשובתו של הקב"ה, יש לתרץ, לכאורה, אחת בחברתה:

על תמיהתו של משה איך אפשר שנתינת מטבע גשמית תהי' "כופר נפשו" — השיב לו הקב"ה, שמכיון שיהודי מקיים מצוה ("כה דברי כאש"¹⁰) ע"י מטבע גשמית, ועאכו"כ כשמקיימה בחיות והתלהבות ("אש" שבנפשו)¹¹ — נעשה זה ענין של "אש", ולכן, יכול שפיר להיות "כופר נפשו".

אבל, עפ"ז תגדל יותר הקושיא דלעיל (ס"א) אודות תמיהתו של משה משה רבינו:

הסברה זו (שע"י המצוה נעשה ענין של "אש") — היא (א) דרוש רגיל אצל כל דרשן, (ב) ובנוגע לכל המצוות, שע"י המצוה ממשיכים ופועלים בהדבר ענין של "אש" (חיות רוחנית)¹², וא"כ, מדוע תמה משה רבינו, ובענין דמחצה"ש דוקא?!

זאת ועוד: אי משום הא — מספיק שהקב"ה יאמר למשה שע"י המצוה נעשית המטבע ענין של "אש", ולמה הוצרך להוציא ולהראות לו מטבע של אש ולומר "זה יתנו"?!

ומכיון שמצינו שבענין זה הי' צורך בפעולה מיוחדת של הקב"ה להראות

13 ראה ער"ז של"ה בית אחרון (יב, א"ב).

14 לשון שהובא בכ"מ והוא במדרש תהלים

(באבעד) ט, ב.

15 להענין מהא דכו"כ סוגי קרושה אינם משנים

חומר הדבר, כ"א רק צורתו (ס"ת וכו') — ראה מפענ"צ פ"א ס"ה. וש"ג.

10 ירמ' כג, כט.

11 ראה לקו"ש ח"ג ע' 925 ואילך.

12 ראה לקו"א להה"מ סרכ"ז (נה, א). אר"ת פ' אחרי (לח, ג"ד).

הגשמיות לרוחניות; אבל אעפ”כ, שונה הדבר כאשר מדובר אודות ב’ הפכים ממש, תכלית הגשמיות ותכלית הרוחניות, ”מחצית השקל“ ו”כופר נפשו“.

והסברת הדבר שב’ ענינים אלו (”מחצית השקל“ ו”כופר נפשו“) הם הפכים לגמרי — מובנת בפשטות:

ממון — כסף וזהב — הוא דבר הכי תחתון בעוה”ז הגשמי והחומרי, עד כדי כך — ש”קים” להו לרבנן דאין אדם מעמיד עצמו על ממונו¹⁸, ו”אדם בהול על ממונו¹⁹, ועד שהריבוי דכסף וזהב הביא לעשית ”עגל הזהב“, כמ”ש²⁰ ”כסף הרביתי להם וזהב עשו לבעל“ ו”לאחרי זה ה’ הציווי דמלאכת המשכן, כולל ובמיוחד נתינת מחצית השקל עבור אדני המשכן, שעיי”ז נפעל ענין של כפרה על חטא העגל²¹]. וכפי שרואים במוחש בנוגע ל”תאוות הממון“ — שזהו דבר נמוך וירוד ביותר, ו”ל שגם מטעם זה נקרא הממון ”היקום אשר ברגליהם“²² — בבחינת רגלים.

וענין זה בא לידי ביטוי גם במציאותם של הכסף והזהב עצמם: לא זו בלבד שהם בסוג ה”דומם“ שאין בו חיות כלל (אפילו לא החיות ד”צומח“), אלא עוד זאת, שבדומם גופא מקומם לא ע”ג ההר שמתנשא בגובה למעלה (שזה מורה על עליית הדומם²³), וברובם — לא במקום מישור, כי אם במעמקי האדמה דוקא,

(היא), ונמצא, שפעולת המצוה (נתינת מטבע גשמית) גופא — אין לה ערך ושייכות כלל שתהי’ ”כופר נפשו“.

ובזה ה’ משה מסופק ותמה: האם ה”שכר“ ד”כופר נפשו“ על נתינת מחצה”ש אינה אלא ”חוקה“, כלומר, שאמנם ע”פ שכל תמוה הדבר, ויש מקום להרהור כו’, אלא שמכיון שכן הוא רצונו של הקב”ה, ”חוקה חקקתי“ — ”אין לך רשות להרהר אחרי“¹⁶; או שיש איזה ביאור והסבר לדבר גם ע”פ שכל.

ועל זה השיב לו הקב”ה בכך שהראה לו ”מטבע של אש“ ואמר ”זה יתנו“ — שכאשר בני” נותנים מחצה”ש אזי נעשית המטבע עצמה (לא רק מצד הרוחניות וה”מצוה“) ”מטבע של אש“ (כדלקמן ס”ה), ולכן, ניתן להבין גם בשכל (לא רק באופן ד”חוקה“) שיש קשר בין תוכן פעולה זו ל”שכר“ ד”כופר נפשו“, כדלקמן.

ד. ביאוד הדברים:

תמיהתו של משה רבינו — מצד השכל תורה — היתה על זה שמצד אחד מדובר כאן אודות נתינת ממון (מחצית השקל), ובפרט שאין זה דבר גשמי סתם, אלא דבר הכי תחתון שבעוה”ז הגשמי גופא, ולאידך, פועלים על ידו דבר הכי נעלה — ”כופר נפשו“.

כללות הקשר שבין דבר גשמי לדבר רוחני (שע”י פעולה גשמית יפעלו ענין רוחני) — הרי זה תוכן החידוש דמתן תורה שאז נתבטלה הגזירה דעליונים לא ירדו לתחתונים ותחתונים לא יעלו לעליונים¹⁷, ועיי”ז נעשה חיבור בין

18) שבת רפכ”ד, שו”ע אדה”ז או”ח ר”ס רסו. סשכ”ט ס”ו.

19) רמב”ם הל’ שבת פ”ו הכ”ב.

20) הושע ב, י. הובא בפרש”י ר”פ דברים.

21) תנחומא תרומה ח. וראה ירושלמי שקלים פ”כ סה”ג. תנחומא תשא י.

22) עקב יא, ו ובפרש”י — מפסחים קיט, א. סנהדרין קי, א. במדב”ר פי”ח, יג. ושי”ג.

23) סה”מ ה”ש”ת ע’ 114. וראה תו”ח שמות קיב, ב.

16) פרש”י ר”פ חוקת. וראה יומא סז, ב. רמב”ם הל’ מעילה בסופן.

17) שמור”ר פי”ב, ג. תנחומא וארא טו. יל”ש תהלים רמז תתעג (בסופו).

כלומר: נוסף לזה שע"י המצוה ממשיכים ופועלים במטבע ענין של "אש" (שכן הוא בכל המצוות, כנ"ל), הנה במחצית השקל ישנו חידוש מיוחד — שהמטבע עצמה היא של אש.

ופשוט, שאין החידוש והעיקר בזה שבשרשה היא "מטבע של אש" (כי כן הוא בכל הדברים הגשמיים, שכולם "נשתלשלו מהן"²⁸ — משרשם הרוחני), כי אם שלאחרי שנשתלשלה ובאה בעוה"ז הגשמי — ע"י שמקיים בה מצות מחה"ש נשתנתה ונעשית "מטבע של אש".

ו. עפ"ז מובן החידוש המיוחד דמחצית השקל — "הוציא הקב"ה מטבע של אש כו' ואמר זה יתנו" — לגבי כל שאר המצוות:

"מטבע" (גשמית, מכסף וזהב) ו"אש" — הם שני הפכים: "מטבע" — עפר²⁹ (ובעפר גופא — במעמקי האדמה, כנ"ל), יסוד הכי נמוך; ואילו "אש" (אפילו האש שבעוה"ז הגשמי) — יסוד הכי נעלה³⁰.

וגם בתוכן ענינם (ברוחניות) — כידוע³¹ שד' היסודות ארמ"ע הם כנגד ד' עולמות אבי"ע — הפכים הם: "עפר" — כנגד עולם העשי, עולם הכי תחתון, ו"אש" — כנגד עולם האצילות, עולם הכי עליון.

והחיבור דשני הפכים אלו — שהמטבע (הגשמית) שבנ"י נותנים תהי

תחתון שאין למטה ממנו, ואח"כ צריך להיות — מצרף לכסף וכור לזהב²⁴.

ולאירך, "כופר נפשו" — הוא ענין הכי נעלה, כפי שמבין גם פשוט שבפשוטים ש"נפש" בכלל היא דבר הכי נעלה, ועאכ"כ נפשם של בני"י — "חלק אלקה ממעל ממש"²⁵.

וא"כ, ע"פ שכל — כיצד יתכן שממון גשמי, "מחצית השקל" (תכלית הירידה), מצד תוכן ענינו, יהי "כופר נפשו" ביחס ל"חלק אלקה ממעל ממש" (תכלית העילוי²⁶)?!

בשלמא גבי צדקה — אין המטבע פועלת כלל את שכר המצוה, כי אם כמחז"ל^{26*} (שהיא סברא פשוטה): אתה החיית את נפש העני וב"ב, ולכן שכרו נפשו ונפש ב"ב, מדה כנגד מדה;

אבל מהמחצית השקל הרי עשו אדנים למשכן, ועל זה התמי': כיצד יכול דבר איזה שיהי' — אפילו האדנים — להיות כופר לנפש.

ה. ותמיהה זו נתיישרה אצל משה רבינו כאשר הראה לו הקב"ה "מטבע של אש" ואמר לו "זה יתנו, כזה יתנו":

הקב"ה הראה לו למשה — ובכך פעל ועשה את הדבר — ש"מחצית השקל" שנותנים בני"י תמיד כל הימים אינה מטבע גשמית גרידא, כי אם "מטבע של אש", כלומר, אז נתחדש אשר מטבע זה שהראה הקב"ה למשה — "זה יתנו" בני"י, כזה ממש²⁷.

(רמב"ם ריש הל' שקלים) שמחצה"ש נבדלה מכל הנתינות שצ"ל בבת אחת דוקא.

(28) תניא רפ"ג.

(29) וביסוד (העפר) דומם גופא נקרא עפרות זהב (איוב כח, ה).

(30) ראה רמב"ם הל' יסוה"ת ספ"ג ורפ"ד — והוא במדב"ר (פי"ד, יב) ומזוה"ק (ח"ב כג, סע"ב ואילך, ועוד).

(31) לקו"ת שה"ש ד, ד. ואה"ת יתרו ע' תתכו.

ד"ה זה היום תר"ס. והר סיני תרס"ב קרוב לתחלתו.

(24) משלי יז, ג. שם כז, כא — וראה אגה"ק

סי"ב, דרושי פ' שקלים (הוספות לת"א קיא, ג). סה"מ תר"ל ע' קיב, ועוד).

(25) תניא רפ"ב (ע"פ איוב לא, ב).

(26) ובפרט ע"פ הפי' ד"כופר נפשו" בכתבי

הארז"ל (טעמ"צ פ' תשא, ס' הליקוטים שם) —

וראה לקוטי לוד"צ על פסוקי תנ"ך ס"ע נב.

(26*) תנחומא משפטים טו.

(27) עפ"ז תומתק ובפשטות — דעת הפוסקים

דגשמיות ורוחניות, שמטבע גשמית תשתנה ותיעשה בפועל בעוה"ז "מטבע של אש".

וזהו החידוש דמחה"ש שאינו בכל המצוות: בכל המצוות — המצוה ממשיכה חיות רוחני ("אש") בעשי הגשמית, אבל באופן שהגשמי עצמו הוא למטה מהרוחני (כמו בענין ה"השתלשלות", שבתחתון מאיר מהעליון): והחידוש דמחה"ש הוא — שהגשמי עצמו נעשה (הוא) אש.

ז. אמנם, עדיין צריך להבין:

בודאי ידע משה רבינו (גם לפני שהראהו "מטבע של אש") שביכלתו ית' לחבר שני הפכים³⁶ — ומזה מוכן שהקב"ה יכול לחבר את המטבע הגשמית עם הרוחניות, ומדוע תמה "ה יוכל אדם ליתן כופר נפשו"?!

וכמה תשובות בדבר, ומהן:

(א) בחכמה ושכל דקדושה — משה — צ"ל דבר כזה תמוה (אלא שחוקה היא ולא תהרהר בו), ולא לומר שוהו "משפט" או "עדות"³⁷

(ב) הקב"ה לא הגדיר ולא קרא למחה"ש חוקה — וא"כ ודאי שיש הסברה להתמי', ונכנסה מצות מחה"ש "לההשתלשלות" דתומ"צ. ויתרה מזה — כזה גופא לא בסוג ד"חוקה".

הי' "חיבור שני הפכים בנושא אחד", עיי"ש. ועפ"ז יומתק יותר מה שתמה משה במחה"ש — כי חיבור הפכים ד"מטבע" (גשמית) ו"אש" הרי"ע של קושי כביכול.

36 ולהעיר, לכאורה, מענין הסנה הבורע למטה במד"ס ואינו אוכל. אבל: שם הי' בורע ב"אש של מעלה" ש"אינה אוכלת" (שמו"ר פ"ב, ה) — ואינו שייך לנוד"ד.

37 ע"ד: אם הלכה נקבל ואם לדין יש תשובה (יבמות עו, ב — במשנה).

(היא עצמה) מטבע של אש (ועאכו"כ — לא רק אש שבעוה"ז הגשמי, כי אם "זה" — אש שתחת כסא הכבוד) — הוא היפך כל ענין סדר ההשתלשלות (שהרי ענין ה"השתלשלות" הוא שהתחתון "משתלשל" מהעליון, שהתחתון הוא למטה מן העליון).

ולא עוד, אלא שזהו היפך אפילו דהסדר דתורה (שהיא למעלה מעולם), סדרה אפילו בעניני תורה, שהרי הסדר בתורה הוא — "ההשתלשלות", שחלק הפשט (כנגד עולם העשי') משתלשל (ג' שלבים) מחלק הסוד (שכנגד עולם האצילות)³² והוא למטה ממנו ובהרבה.

ולכן, כדי שיהי' החיבור ד"מטבע" עם "אש" — אין הדבר יכול להעשות ע"י מלאך כו', ואפילו — לא ע"י תורה³³, כי כל אלה הם באופן דהשתלשלות, כי אם אך ורק ע"י הקב"ה בכבודו ובעצמו, שבחר ברצונו (לא ח"ו — בהכרח) בסדר ההשתלשלות, דלהיותו "כל יכול" ו"נמנע הנמנעות"³⁴ — ביכלתו לחבר ב' הפכים³⁵

32 ראה נגיד ומצוה בתחלתו מע"ת. נהר שלום בהקדמת רחובות הנהר בסופו. מ"ח (מס' חייוב הנשמות פ"א מ"ב) — הובאו ונתבארו בלקו"ד ח"ד תשע"א. א. וראה הקדמת הרח"ו לשער ההקדמות (נעתק בקונטרס עה"ח (הוספה הא') ע' 62 ואילך). רמ"ז לוח"א ד, סע"ב.

33 אף שבכלל תורה שולטת על הבריאה ומשנה אותה, ואפילו את העבר, כבירושלמי (כתובות פ"א ה"ב) עה"פ (תהלים נז, ג) לא-ל גומר עלי.

34 ראה שו"ת הרשב"א ח"א סק"ח. הובא בס' החקירה להצ"צ ע' 68. סה"מ תרע"ח ע' תכ.

35 ולהעיר מהביאור במארו"ל (סוטה ב, א. פסחים ק"ח, א. זח"ב קע, א) דקשה (לפני הקב"ה) לזווגן (וכיו"ב) כקריעת ים סוף — איך שייך קושי למעלה — והבי' כי "זהו היפך הסדר דהשתלשלות" (שער האמונה לאדהאמ"צ פל"ב. ובכ"מ). — ולהעיר מסה"מ תרנ"ד (ע' קלג. קמו) דהקושי שבק"ס — מה שבק"ס דוקא נאמר ש"קשה", ולא נאמר כן בבריאת שמים וארץ — הוא לפי שבק"ס

בגילוי ממש, "זה יתנו", שיכולים להראות עליו באצבע.

ולא עוד, אלא שגילוי זה הוא אצל כל בניי (לא רק אצל משה) — שהנתינה שלהם תהי' באופן ד"זה יתנו", שיהי' בגלוי שהמטבע שנותנים היא "מטבע של אש" ("להבחין היטב (ועיי"ז) להודיע לישראל"⁴²).

ט. ויש להוסיף ולבאר את תוכן הענין ד"מטבע של אש" — אש דייקא:

ע"פ הביאור דלעיל, נוגע בעיקר להדגיש שהמטבע (מחצית השקל) שנותנים בניי אינה מטבע גשמית, אלא זוהי מטבע שלמעלה, מטבע שמחתחת כסא הכבוד. והענין ד"מטבע של אש" הוא — מפני שהענינים דלמעלה הם של אש. אבל עדיין אין הדבר מחוור די צרכו — שהרי מצינו שיש למעלה גם הענין ד"מים", "מיכאל שר של מים וגבריאל שר של אש"⁴³, ואדרבה: "מים" מורה על ענין חסד, למעלה מ"אש" המורה על ענין הגבורה⁴⁴, וכיו"ב בשאר ענינים דוגמתם. וא"כ, מדוע הראה לו "מטבע של אש" דוקא?

יש לומר, שבכך (הראה, הורה, ועיי"ז) פעל הקב"ה שנתינת "מחצית השקל" היא לא רק ענין רוחני (ולא מטבע גשמית שנשתלשלה מענין המטבע כרוחניות), אלא ברוחניות גופא — ענין של "אש": ההכרל שבין ה"אש" לשאר היסודות דעפר מים ורוח (כפשוטם למטה, ומזה מוכן גם כשרשם הרוחני) הוא — ששאר היסודות נמשכים ויורדים למטה, ולכל היותר נשארים במקומם, משא"כ "אש",

ח. זוהי התשובה במדרש וכדיוק לשון המדרש: (א) "מטבע של אש הוציא הקב"ה" — הקב"ה דייקא, (ב) "הראהו למשה" באופן של ראי' דייקא, (ג) "ואמר לו זה יתנו" — אמירה דייקא: "הוציא הקב"ה":

האיחוד דגשמיות ורוחניות (שמטבע גשמית תהי' "מטבע של אש") — ושניהם בפועל בבת אחת, כסף וכופר נפש — אינו יכול להעשות ע"י "מלאך", ואפילו לא ע"י תורה, כי אם ע"י הקב"ה בעצמו (כנ"ל), שהוא בחר בסדר השתלשלות, ופשיטא שאינו מוגבל בה, ויכול לבטלה וכו'.

וע"ד חידוש יש מאין, שאינו אלא מ"מהותו ועצמותו של המאציל ב"ה שמציאותו הוא מעצמותו ואינו עלול מאיזה עילה³⁸ שקדמה לו ח"ו, הוא לבדו ככחו ויכלתו לברוא יש מאין כו"³⁹. "אמר לו זה יתנו":

ע"ד דיש מאין (הנ"ל) — כשם שההתהוות דמעשה בראשית היתה ע"י אמירה ודיבור דוקא, "בעשרה מאמרות נברא העולם"⁴⁰, "בדבר הוי' שמים נעשו"⁴¹, כן הוא גם בנוגע ל"התהוות" זו, שמטבע גשמית תהי' אש — שענין זה נפעל ע"י דיבור הקב"ה "זה יתנו".

כלומר: ע"י דיבור הקב"ה "זה יתנו" — שהמטבע הגשמית שנותנים ישראל ("יתנו") תהי' "אש" ("זה") — נתהווה חידוש זה, כדוגמת התהוות הנבראים בשי"ב ע"י דיבורו ומאמרו של הקב"ה. "הראהו למשה":

פעולה זו (שמטבע גשמית תהי' "מטבע של אש") היא באופן של ראי', שהדבר בא

(42) ל' התוס' — חולין שם.

(43) ראה נחומא ויגשו. לקו"ש ויגשו. שו"ט ס"ד.

וש"נ.

(44) אגה"ק רס"ב. ובכ"מ.

(38) השתלשלות.

(39) אגה"ק ס"ב.

(40) אבות רפ"ה.

(41) תהלים לג, ו.

השנה כולה⁴⁹ — מ"מ, גם בזמן הזה ישנו⁵⁰ "מנהג ישראל" "ליתן קודם פורים (בערב פורים קודם שמתפללים מנחה) מחצית מן המטבע הקבוע באותו מקום ובאותו זמן, וזכר למחצית השקל שהיו נותנין באדר. ומאחר ששלשה פעמים כתיב תרומה בפרשה, יש ליתן שלשה"⁵¹.

וכמו כן ישנו גם עתה הענין דנתינת מחצית השקל שעי"ז וממנו נעשו אוני המשכן⁵² — בנוגע למשכן ומקדש הרוחני שבכא"א מישראל, כמ"ש⁵³ "ושכנתי בתוכם", בתוכו לא נאמר אלא בתוכם, בתוך כאו"א⁵⁴ מישראל⁵⁵.

ועל זה באה ההוראה מהענין ד"זה יתנו", "מטבע של אש" — שכאשר בניי נותנים פרוטה לצדקה (וכן כאשר מפייסו בדברים⁵⁶, דיבור גשמי ע"י ה' מוצאות הפה הגשמיים), אין זו מטבע גשמית (או דיבור גשמי) סתם, כי אם "מטבע של אש", בדוגמת המטבע שהראה הקב"ה למשה ("זה יתנו"), כלומר, ענין של רוחניות וקדישה, ובזה גופא — בתכונה של אש, שטבעו לעלות תמיד למעלה.

ומהענין ד"מחצית השקל" — למדים גם בנוגע לכל המצוות:

נוסף לכך שכל מצוה כוללת את כל המצוות, ובפרט ע"פ ביאור החסידות⁵⁷

טבעו לעלות למעלה, עד כדי כך, שדרושה השתדלות מיוחדת — ע"י הפתילה והשמן כו' — כדי שישאר למטה.

וכמבואר בארוכה בתניא⁴⁵ בענין "נר הוי' נשמת אדם"⁴⁶ — שנשמת האדם היא "למשל כאור הנר שמתנענע תמיד למעלה בטבעו, מפני שאור האש חפץ בטבע ליפרד מהפתילה ולידבק בשרשו למעלה. . . אף שעי"ז יכבה ולא יאיר כלום למטה, וגם למעלה בשרשו יתבטל אורו במציאות בשרשו, אעפ"כ בכך הוא חפץ בטבעו".

וזהו מה שהראה הקב"ה למשה "מטבע של אש" — שפעולתם של בניי בנתינת מחצית השקל היא (נוסף על זה שנעשית מטבע רוחנית, הנה בענין הרוחניות גופא היא) באופן של "אש", כלומר, שיש בה תכונת האש, שטבעה לעלות תמיד למעלה, להעלות בקודש בעילוי אחר עילוי.

וענין זה מובן גם ליהודי פשוט שבפשוטים — שהרי גם הוא שואף להתעלות לדרגא נעלית יותר, ומבין שהתעלות זו פירושה להוסיף בענינים רוחניים, ופשיטא — להתרחק מענינים חומריים.

ועפ"ז יומתק יותר איך שמטבע גשמית יכולה להיות "כופר נפשו" — מכיון שיש בה התכונה של "אש", כלומר, התרחקות מחומריות ושאיפה לרוחניות.

י. ומה למדים הוראה נפלאה בנוגע לעבודת האדם במעשה בפועל — ש"המעשה⁴⁷ הוא העיקר":

הציווי דנתינת מחצית השקל — אף שעיקרו בזמן שביהמ"ק הי' קיים⁴⁸, שאז הי' צריך כאו"א מישראל לתת מחצית השקל עבור קרבנות הציבור במשך כל

49 רמב"ם שם רפ"ה.

50 שו"ע או"ח ר"ס תרצד.

51 וגם בזה חלוק מחה"ש מכ"כ ענינים שעושים לזכר או במקום וכו' — שמדייקים שיהי' במטבע גשמית דוקא כדאז, מחצית וכו'.

52 פרש"י ר"פ תרומה. תשא ל. טו.

53 תרומה כה, ח.

54 של"ה טו, א, רח, א, שכה, ב, שכו, ב, ר"ח ש' האהבה פ"ז קרוב לתחלתו. לקרית ר"פ נשא. וככ"מ.

55 ראה כש"ט מכ, סע"כ ואילך.

56 ראה ב"כ ט, ב.

57 סה"מ תרנ"ה ע' לו. המשך תרס"ז ס"ע סח.

סה"מ קונטרסים ח"ב תלה, ב.

45 רפ"ט.

46 משלי כ, כז.

47 אבות פ"א מ"ז.

48 רמב"ם הל' שקלים פ"א ה"ח.

כל המצוות, אין זו פעולה גשמית גרידא, כי אם "מטבע של אש", ענין של רוחנית וקדושה, ולא עוד, אלא שיש בו תכונת האש — שטבע לעלות תמיד למעלה.

ומזה מובן גודל העילוי וההפלאה של חיות, חוס והתלהבות — "אש" של קדושה — בכללות עבודתו של יהודי בכל עניני התורה ומצוותי, ועד שבכל פעולה שלו ניכר הענין ד"מטבע של אש".

ועד שמקיים הציווי⁵⁹: אש תמיד תוקד על המזבח (הלב⁶⁰) לא תכבה.

בענין "העוסק במצוה פטור מן המצוה"⁵⁸, לפי שבכל מצוה כלולים כל המצוות — הרי מכיון שמ"מחצית השקל" נעשו אדני המשכן, נמצא, שזהו היסוד שעליו בנוי המשכן כולו, כללות העבודה ד"ושכנתי בתוכם" שנעשית ע"י קיום התורה ומצוותי.

ולכן, מהענין דמחצית השקל נמשך מעין ודוגמא גם בכל המצוות — שכל פעולה של יהודי בעניני תורה ומצוותי שנתלכשו בדברים גשמיים, ציצית בצמר גשמי, תפילין בקלף גשמי, וכיו"ב בשאר

(59) ר"פ צו (ו, ו).

(60) ראה לקו"ת דברים עח, ג ואילך. עיי"ש.

(58) סוכה כה, סע"א. סוטה מד, ב.

מפתח

לזכות
כ"ק אדמו"ר שליט"א

* * *

ולעילוי נשמת
החייל בצבאות ה' יהושע בנימין ע"ה
בן – יבחל"ט – משה שי'

סירולניק

נקטף בדמי ימיו י"ב מנחם־אב ה'תש"פ

ת'נ'צ'ב'ה'

*

נדבת בני משפחתם שיחיו